

Divitibusque reis non tollunt crimina nomen,
Sed quos lex damnat, æquat habere diis.
Hinc est quod populus aurum quasi numen adoras
Audet in ignotum sæpe venire nefas.
Speius lucri toties excedere jus et honestum
Sustulit, ut gratis jam juret esse reum.

A Jus perit, ordo perit, sceleri placet ora manusque
Vendere, quamque inopem, tam pudet esse probum
Non agitur mirum si quisquam pravus et excors
Divinos vates nullius esse putet.
Quem comitantur opes, sapientia vera reliquit,
Semper moribus incommittata bonis.

MARBODUS REDONENSIS EPISCOPUS

AD NOVISSIMAM

MARBODI REDONENSIS EPISCOPI OPUSCULORUM EDITIONEM PRÆFATIUNCULA.

Marbodi, Redonensis episcopi, patriam, originem, statum, vitam et scripta, in præmonitione ad opusculorum ejus novam editionem refert Dom. Antonius Beau-gendre. Nihil adjiciendum statuimus, nisi verba quædam, vel brevissima, de notis et additis ad hanc novissimam editionem.

1° Epistolas excipit *De tribus inimicis Liber*, ex P. Hommey *Supplemento* pag. 546-551.

2° Post Vitam S. Magnobodi, episcopi Andegavensis, et ante Historiam Theophili metricam, ex fonte Bollandiano, addidimus :

1° Vitam S. Gualterii, seu Gauterii, abbatis et canonici Stirpensis in diocesi Galliarum Lemovicensi. (BOLLAND. 11 Maii.)

2° Vitam S. Florentii (*Ibid.*, 22 Septemb.)

3° Inter carmina varia et post poema. *De raptu Dinæ*, quædam subjunximus, nondum edita, e ms. codice Turonensi n° 117 nov. et 164 vet. eruta.

I. *Doctrinæ commendatio.*

II. *Nimum ne crede mulieri.*

III. *Galli furtum a gallo probatum.*

IV. *De quodam Hervæo.*

V. *De Leopardo.*

VI. *Domus paterna.*

VII. *De abbatibus nimis indulgentibus.*

VIII. *De Aristotele.*

IX. *Guarmundus.*

X. *Nugæ poeticæ.*

XI. *Vas fractum.*

XII. *Elogium Milonis*, monachi S. Albini Andegavensis, dein episcopi Prænestini sub Urbano papa. II. Illud eruimus ex *Annal. Benedict.* tom. V. in append. p. 670.

4° *De ornamentis verborum*, § I. *De repetitione*, post duos versiculos :

Tu mihi rex, mihi lex, mihi lux, mihi dux, mihi vindex,

Te colo, te laudo, te glorificans tibi plaudo,

Sex alios versiculos ineditos ex ms. codice Turonensi n° 117 adjecimus ; ii quidem sunt elegiaci, sed in nostro codice priores proxime sequuntur.

5° In ms. codice Turon. n° 222 vet. et n° 656 nov. *Lapidarium* inscribitur sub nomine Hildeberti, isto modo : *Libellus domni Hildeberti, Cenomanensis episcopi de diversis naturis lapidum*, Codex ille, olim ecclesiæ metropolitanæ, nunc autem biblioth. urbis Turonicæ, catalogo inseritur a Guillelmo Jouan et Victore d'Avannes, canonicis turonensibus, tanquam *opus elegiacum* ; unde suspicantur docti auctores *Historiæ litter. Galliæ*, tom XI, p. 394, opus Hildeberti *De lapidibus*, esse aliud ac

lapidarium Marbodi. Nos autem duplex opus sedulo contulimus, et invenimus poema codicis Turon metrop. non esse elegiacum, sed hexametrum, omninoque concors cum opere Marbodi, edito a Dom. Anton. Beaugendre. Noster, autem codex, quem ignoravit editor Benedictinus, est optimæ notæ, multoque amplior codice Mojoretano. quo ille usus est. Sic in capite 30 *De Gerachite* duos reperimus versiculos nondum evulgatos. In capite autem 19 *De magnete* mendose scribit. D. Beaugendre :

Est cui naturæ vicinum tollere ferrum,

dum in ms. codice recte legitur : *Et vi naturæ.*

Ad cap. 1 *De adamante* notam protulimus ex Theophilo monacho, qua facile quædam verba ambigua aut forte obscuriora facile explanantur.

Denique, post *Lapidarium* Marbodi, tres dedimus chartas, quarum prior ex Historia ms. Majoris Monasterii prope Turones, auctore Dom. Edm. Martenio, tom. II, p. 58, depromitur, posterior vero ex Schedis Dom. Moricii tom. I, p. 516, *Histor. Britannia*; tertiam, quam nonnisi post absolutam Marbodi opusculorum editionem habuit D. Beaugendre, notis D. Loyauté subjecerat p. 59.

I. Marbodus episcopus Redonensis Majori Monasterio donat ecclesiam Aienciaci et dimidium presbyteratus ecclesiæ Martiniaci.

II. Marbodi Redonensis episcopi epistola pro monasterio S. Sergii Andegavensis.

III. Marbodi Redonensis episcopi charta qua ecclesiam S. Mariæ Vitreiensem, ejectis qui ibi degebant, inordinatis canonicis, quorum loco monachos Benedictinos instituit, monachis S. Melanii cum pluribus aliis ecclesiis et possessionibus concedit.

Turonibus, die 13 Septembr. in festo S. Lidorii, Turonensis episcopi
J.-J. BOURASSÉ, can. Eccl. Metrop. Turon.

PRÆFATIO D. BEAUGENDRE.

1371-1378 Equum est, benevole lector, ut de hac nova quam exhibemus Marbodi Redonensis episcopi editione tibi rationem reddamus. Et quidem nostri primo fuerat instituti sola venerabilis Hildeberti opera suæ illi luci, quam olim potita fuerant, quantum vires et media suppetere, emendatiora reddere; nec ultra progredi suadebant et ætatis provecioris incommoda, et manuscriptorum Marbodi raritas; et, ut ingenue fatear, ignoscendum satis octogenario seni requiei tantillæ ad alterius viæ præparationem dicendæ desiderium. Verum cum in expendendis Hildeberti nostri ad manuscriptos codices supra quadraginta lucubrationibus nonnullas in quibusdam illorum deprehendimus intermixtas, quæ Marbodi essent; et vice versa, cum opuscula Marbodi disculere, et ab Hildebertinis discernere nobis sæpius necessitas incubuisset, sensim sine sensu tot nobis obligerunt, ut ex una parte nonnisi admodum ægre ferremus si ea incuria nostra reipublicæ litterariæ decissent, et ex altera nobis aliqua spes oborta fuerit non ingratum forte fore pluribus litteratis, si vel e paucis quos nobis reperire contigit Marbodi manuscriptis, vel e collectione eorum ejus opusculorum, quæ passim a variis auctoribus edita fuerant, accuratorem aliquatenus et ampliorem editionem proferre conaremur, quam quæ olim e Redonensi prelo veteribus characteribus prodierat, et cujus etiam exemplaria rarissima jam, ac pene nulla reperiebantur.

Et vero consilium hoc nostrum non solum non improbavere viri inter litteratos primatum obtinentes, verum ad illud executioni mandatum benevolis cohortationibus plurimum accenderunt. Horum sane præcipuus fuit, qui tot ab annis regis utriusque Academiæ, ad orbis stuporem, præcipuus præest doctissimus et tot titulis illustrissimus 1379 1380 abbas Bignonius, qui dum ingenua sibi comitate, et hæreditaria ab avia in studiosos omnes benevolentia, nostros ad edenda Hildeberti opera conatus a nobis acciperet, et acceptos habere dignaretur, nostrum etiam de evulgandis Marbodi opusculis institutum adeo benigne gratulatus est, ut non modicos nobis, vel trepidantibus, ad id aggrediendum animos adderet. Qua potuimus ergo diligentia, de Dei auxilio confisi, necnon amicorum subsidio, quos nobis manum adjutricem non denegatos speravimus, ad perquirenda quaquaversus, sive edita, sive inedita Marbodi opera, nos accinximus.

Et editorum quidem simul collectorum exemplaria adeo rara deprehendimus, ut (quod mirum) in ipsa urbe Redonensi, unde primo prodierant, nec unum qui tem invenire potuerimus, et e bibliothecis ipsis Parisiensibus, vel etiam instructionibus quas scrutati sumus, unicum editionis præfate Redonensis, in bibliotheca collegii Mazarinæi reperimus, quod nobis eruditissimus ejus præfectus D. Collau, doctor Sorbonicus, perhumaniter commodavit, in quo nonnisi metrica, et sex epistolæ sub finem continentur; quæ quidem omnia ad fidem quinque manuscriptorum, quos vix e variis locis excepimus, recensere nobis curæ fuit. In nullo tamen ex ipsis omnia continebantur Marbodi opuscula, sed quædam tantum in uno, quædam in altero. Unde sane in eorum recensione non modicus nobis incubuit labor, dum ad textus emendationem sæpius unum volvere et revolvere compulsi sumus. Paucas tamen, aut certe vix cujusdam momenti textus variationes in illis advertimus, quarum præcipue fuerunt eas quæ in libello *De ornamentis verborum* repertæ sunt;